

A TÁRSASÁGI SZERVEK MŰKÖDÉSÉNEK MEGVÁLTOZOTT SZABÁLYAI ÉS AZOK ESETLEGES HATÁSA A JÖVŐBEN

FAZAKAS ZOLTÁN JÓZSEF
*egyetemi tanársegéd (KRE ÁJK),
kutató (Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet)*

1. Bevezetés és alapvetés

A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Kormányrendelet által elrendelt veszélyhelyzet (a továbbiakban: veszélyhelyzet) a társadalom és a gazdaság minden rétegét a jelenkorban eddig nem tapasztalt kihívások elé állította. A társadalmi és gazdasági kihívás szükségképpen a jogélet valamennyi szegmensére hatással van mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás oldalán és talán túlzás azzal az állítással élni, hogy a világ már nem lesz ugyanaz, mint 2020 előtt volt. Az államok, így hazánk is a koronavírus világjárvány eredményeképpen széleskörű válaszokat igyekeznek adni a társadalmi és gazdasági kihívásokra, a megváltozott körülményekre, amely válaszok egyik részét a jogi személyek működése által felvetett kérdésekre válaszokat adó jogszabályok rendelkezései képezik.

A jogi személyek működésének belső aspektusát képező jogviszonyok kérdéseire elsősorban a 102/2020. (IV. 10.) Kormányrendelet a veszélyhelyzet során a személy- és vagyonegyesítő szervezetek működésére vonatkozó eltérő rendelkezésekről (a továbbiakban: Kormányrendelet) hivatott választ adni. Jelen dolgozat a Kormányrendelet a jogi személyekre vonatkozó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) szabályaitól való eltéréseit hivatott elemezni annak 1-9. §-ai alapján. Az elemzésnek nem tárgya a Kormányrendelet társasházakra, közttestületekre, közjegyzőkre, bírósági végrehajtókra, igazságügyi szakértőkre, illetve ügyvédekre vonatkozó rendelkezéseinek ismertetése, az döntően a gazdasági társaságok szempontjaira összpontosít, mindezeknek megfelelően a Kormányrendelet rendelkezéseit a gazdasági társaságokra fókuszálva vizsgálja és arra kísérel meg választ adni a rendelkezések ismertetésén túl, hogy ezen az általános szabályoktól eltérő normarendszer mennyiben eredményezi, illetve teljesíti a veszélyhelyzet kihívására adott hatékony válasz iránti társadalmi és gazdasági igény elvárását,

valamint, hogy az ezen rendelkezéseken alapuló és jelenleg kialakuló gyakorlat mennyiben 'éli túl' a veszélyhelyzetet, azaz a Kormányrendelet rendelkezései a jövőben milyen hatást gyakorolhatnak a jogi személyek működésére vonatkozó normaalkotásra, megfogalmazhatók-e *de lege ferenda* javaslatok.

A Kormányrendelet rendelkezéseit elemezve az abban foglalt szabályok két csoportra oszthatók. Álláspontom szerint fellelhetők olyan rendelkezések, amelyek egy jövőbeni jogalkotás alapjait képezhetik és amely rendelkezések gyökerei megőrzendők és megfontolandók. Ezen rendelkezéseknek az indokai gazdaságpolitikai és társadalompolitikai alapokban, döntően a technikai fejlődésben, annak eszközeiben és gyakorlatában lelhetők fel. A társadalompolitikai és gazdaságpolitikai változók és igények polgári jogi kodifikációs alapjait nem lehet eléggé kihangsúlyozni,¹ ebből fakadóan ezen normák általános szabállyá konvertálása a szükséges módosítások figyelembevételével megfontolandó. Értelemszerűen a másik csoportba azon rendelkezések tartoznak, amelyek a járványügyi korlátozások hatályát követően, a járványügyi feltételekhez kötött létük okán értelmüket veszítik és legfeljebb jogtörténeti forrásként élnek tovább, bízva abban, hogy megalkotásuk körülményei és ezáltal ezen normák tartalmi nem térnek vissza.

Előzetesen rögzíteni szükséges, hogy a Kormányrendelet az alapvető kó-genciája ellenére igyekszik egyensúlyt teremteni a Ptk. magánautonómiát valló alapállása és annak bevallott, a veszélyhelyzet mint legitim indok által megkövetelt és általa bevezetett korlátozása között. A Kormányrendelet aláb-biakban kifejtett részletszabályai nyomán kialakuló gyakorlat megoldásai az eddigi alapvetően a létező megoldásokat, valamint a bírói gyakorlatot összegző és szintetizáló polgári jogi jogalkotás² mellet az új, helyesebben pontosított szabályok megalkotásának lehetőségét vetheti fel az említett felosztás tük-rében. Mindezen alapvetést követően rögzítendő, hogy a Kormányrendelet 1. és 37–39 §-ai a személyi, tárgyi és időbeli hatályt rögzítve a veszélyhely-zet ideje alatti működési kérdéseket szabályozza a Ptk.-tól, illetve a létesítő okiratok rendelkezéseitől való eltérés alkalmazásának igényével. A norma imperatív természete a különleges jogrend elméletével összhangban felülírja

1 HARMATHY Attila: *A magyar polgári jogi kodifikáció jelenlegi szakaszairól*. In: GRAD-GYEN-GE Anikó (szerk.): *Egy új korszak hajnalán*. (Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum VI. kötet) Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2013, 19-21.

2 VÉKÁS Lajos: *Hagyomány és újítás. Külföldi példák*. In: VÉKÁS Lajos (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*. Budapest, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszol-gáltató Kft., 2014, 19-25.

a Ptk. diszpozitív alapállását a veszélyhelyzet időszakában, ugyanakkor egyes rendelkezések gyakorlatának tovább élése vélelmezhető, támogatható, döntően az elektronikus eszközök és elektronikus jognyilatkozatok tekintetében.

2. A társasági döntéshozatal megváltozott szabályai

2.1. A Kormányrendelet alkalmazásának feltétele

A Kormányrendelet szabályozási technikája, ahogyan a fentebb kifejtésre került a magánautonómia veszélyhelyzet által megkövetelt mértékű korlátozásának talaján áll. Mindez tetten érhető a 2. § (1) bekezdés rendelkezésében, mert a Ptk.-tól, illetve a létesítő okirattól való, a Kormányrendeletben részletezett eltérés csak akkor kötelező, ha a legfőbb szerv a kijárási korlátozásra vonatkozó előírások betartása mellett ténylegesen akadályozott a döntéshozatalban. Amennyiben a járványügyi intézkedések nem jelentenek döntéshozatali akadályt, úgy a Kormányrendelet előírásai nem írják felül sem a Ptk., sem a létesítő okirat rendelkezéseit, azok változatlanul hatályban maradvá szabályozzák ezen jogviszonyokat, hatásköröket és felelősséget.

A Kormányrendelet alkalmazásának feltétele ennek megfelelően a legfőbb szerv működésére kiható, annak akadályát képező járványügyi szabályok, gyakorlatilag a kijárási korlátozások betartása. A Kormányrendelet 2. § (2) bekezdése a rendelkezések alkalmazását a társaság egyéb szerveire is feltételesen kiterjeszti, azaz az ügyvezetés, a felügyelőbizottság, az auditbizottság, valamint egyéb szervek működését a Kormányrendelet szerinti szabályok szerint lehet, de nem kötelező az alábbiak szerint bemutatott módon szabályozni.

Amennyiben a társasági szervek tagjai a kijárási korlátozásról, illetve annak meghosszabbításáról szóló 71/2020. (III. 27.) Kormányrendelet és a 95/2020. (IV. 9.) Kormányrendelet, illetve az esetlegesen meghozandó jövőbeni járványügyi intézkedések maradéktalan betartása mellett nem akadályozottak tevékenységük ellátásában, akkor a korábbi szabályok szerint működhetnek ezen testületek. A legfőbb szerv alatt értelemszerűen az egyszemélyi szervet, alapítót, alapítói jogok gyakorlóját is érteni kell. Utóbbi esetkörben a korábbi írásbeli döntéshozatal gyakorlata miatt alapvetően nem indokolt külön, működést korlátozó szabályok megalkotása. Ilyen esetben értelemszerűen az alapító, vagy az alapítói jogok gyakorlója írásban hozza meg határozatait, és azok az ügyvezetéssel való közléssel hatályossá válnak. Mindazonáltal ebben a körben is alapvetően megfontolás tárgyát képezheti a jövőben az írásbeli

döntéshozatal elektronikus útjának kevésbé töredezett szabályozásának megteremtése.

2.2. A Kormányrendelet által szabályozott döntéshozatali módok; a létező jogintézmények és a Kormányrendelet viszonya

A járványügyi korlátozások logikájával összhangban amennyiben a járványügyi korlátozások betartása a testületi működés akadályát képezik, úgy ezen szervek ülése nem tartható meg személyes részvétellel még abban az esetben sem, ha az ülés egyebekben korábban összehívásra került. A személyes részvétel helyett két lehetőséget ismer a Kormányrendelet, amelynek megfelelően az ülés vagy elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével tartható meg, vagy az ügyvezetés kezdeményezésére ülés tartása nélkül kerülhet döntéshozatalra, amennyiben a jogi személyre vonatkozó törvényi előírás az ülés tartása nélküli döntéshozatalt nem zárja ki. A két lehetőség egyébiránt egymással vagylagos viszonyban áll, a választás közöttük tehát szabad döntés tárgyát képezi.

A két lehetőség egyebekben nem idegen a magyar jogrendtől, azaz nem új jogintézmények vezet be a Kormányrendelet, hanem elsősorban ezen jogintézmények tartalmi egyértelműsítését és pontosítását tartalmazza. Kiemelendő és hangsúlyozandó ebben a körben, hogy a Kormányrendelet szerint ezek a lehetőségek abban az esetben is fennállnak, illetve kötelezők, ha ezekről a lehetőségekről egyébként a jogi személy létesítő okirata nem, vagy a Kormányrendeletben foglaltaktól eltérően rendelkezik. Következésképpen a jogszabály a létesítő okiratot a fenti, kógens tartalommal módosítja.³ A módosítás értelme és lényege, a ratio legis e körben álláspontom szerint felülírja a Ptk. 6:60. § (2) bekezdését is társasági szerződések esetében. A Kormányrendelet kógeniája miatt a megváltozott társasági szerződési tartalom bírói felülvizsgálata és módosítása megítélésem szerint nem lehetséges, elvégre annak célja a közérdekű járványügyi védekezésen túl nyilvánvalóan a társaság működésének biztosításában lelhető fel, amely érdek végső soron a tag lényeges jogi érdekének is megfeleltethető, továbbá ezen alapvető kötelmi jogi lehetőség a társasági szerződések természetétől is részben idegen, végrehajtása ebben a körben nem, vagy csak nehezen képzelhető el.

Az elektronikus hírközlő eszközök társasági jogi használatát a Ptk. 3:91. § (2) bekezdése a létesítő okiratban külön szabályozott módon engedi meg, amely szabályozásnak kifejezettnek és feltételeiben, alkalmazásának módjaiban pontosan

3 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 3. § (1) és (2) bek.

meghatározottnak kell lennie.⁴ Az írásbeliséghez kapcsolódó jogpolitikai indokok ebben körben is különös jelentőséggel bírnak. A jognyilatkozatok rögzített, azonosítható, utólag is ellenőrizhető formája a társasági jog egyik lényeges eleme. A jognyilatkozatokban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában való megtételére a technikai fejlődés ma már több lehetőséget és eszközt biztosít. A tagok tehát a létesítő okiratban megállapodhatnak és meghatározhatják az elektronikus hírközlő eszközök igénybevételének feltételeit. Amennyiben az adott társaság létesítő okirata ilyen rendelkezéseket tartalmaz, úgy annak alkalmazása a jelen időszakban magától értetődő, legfeljebb az alkalmazás módját kell a Kormányrendelet előírásaihoz igazítani, ugyanakkor amennyiben ilyen irányú rendelkezés nincs a létesítő okiratban, azaz a felek e körben a Ptk. által adott lehetőséggel nem éltek, úgy a Kormányrendelet alapján már nem választhatnak, hanem kötelesek az elektronikus hírközlő eszközöket alkalmazni. Valamennyi esetben azonban szükséges olyan elektronikus hírközlő eszköz igénybevétele, amely a személyes részvétellel azonos értékű, a szerv ülésének zártságát biztosítja, a részt vevő felek azonosítását kétséget kizáróan lehetővé teszi, illetve az egyidejű és kölcsönös, kockázat és korlátozásmentes kommunikációt ténylegesen lehetővé teszi a Ptk. 3:111. § (2) bekezdésével összhangban.

A Ptk. a korlátolt felelősségű társaságok esetében az elektronikus hírközlő eszközök útján való döntéshozatal tekintetében további részletszabályokat tartalmaz, amelyek irányadók lehetnek a többi társaság ülése esetében is. Ezek között a legfontosabb a jognyilatkozatok rögzítését és ellenőrizhetőségét biztosító rendelkezések,⁵ amelyek lehetővé teszik, hogy a taggyűlés eseményeit ezen eszközök útján rögzítsék. Ebben az esetben külön taggyűlési jegyzőkönyv felvételére sem kerül sor, csak abban az esetben, ha az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével megtartott taggyűlésen hozott határozatot a cégbírósághoz be kell nyújtani. Részvénytársaságoknál szintén fellelhető az elektronikus hírközlő eszközök útján való döntéshozatal szabályrendszere.⁶ Részvénytársaságok esetében is az elektronikus hírközlő eszközök útján való döntéshozatal alapfeltétele az alapszabály ilyen tartalmú kifejezett rendelkezése, azonban ilyen esetben is biztosítani kell a személyes részvétel lehetőségét azon részvényesek esetében, akik ezt a lehetőséget preferálva

4 NOCHTA Tibor: *Ptk. 3:111. §-hoz fűzött magyarázat*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja* (I. kötet). Budapest, Opten Informatikai Kft., 2014, 519.

5 Ptk. 3:192. §.

6 Ptk. 3:280-281. §.

ezirányú igényüket bejelentik. Garanciális szabályként különleges kisebbségi jogként biztosítja a törvény, hogy a kisebbség írásbeli tiltakozása esetén az ún. konferencia közgyűlés nem tartható meg. A Kormányrendelet értelmében, annak ellenére, hogy erre vonatkozó *expressis verbis* rendelkezés nem található, részvénytársaság a veszélyhelyzet ideje alatt személyes részvétellel való közgyűlés megtartását csak akkor eszközölheti, illetve a kisebbség is a fenti jogát akkor gyakorolhatja, ha és amennyiben a megtartandó közgyűlés nem ütközik a járványügyi intézkedések betartásának követelményébe.

2.3. A testületi döntéshozatal részletszabályai

Fentiek alapján a Kormányrendelet célja a járványügyi intézkedésekkel összhangban a személyes jelenléttel való döntéshozatal körének szűkítése azokban az esetekben, amikor a személyes jelenlét egészségügyi kockázatokat rejt magában. Ennek megfelelően a Kormányrendelet 3–4. §-ai a döntéshozatal biztosításának érdekében a tagok létszámától függő rendelkezéseket tartalmaz. Amennyiben a szerv tagjainak létszáma legfeljebb öt fő, úgy kell meghatározni a döntéshozatal módját és feltételeit, hogy abban valamennyi tag részt tudjon venni. Az öt főnél nagyobb, de tíz főnél kisebb tagságnál akkor kerülhet sor rá, ha a szavazatok többségével rendelkező tagok azt kéri, míg a tíz főt meghaladó taglétszámú jogi személy esetében a jogi személy ügyvezetésének kell ezt kezdeményeznie.⁷ Mindhárom esetben a Kormányrendelet 4. §-ban meghatározott eljárásrend az irányadó az alábbiak szerint.

A legfőbb szerv összehívásának és előkészítésének körében a létesítő okirat rendelkezéseitől függetlenül, illetve kifejezett rendelkezés hiányában a Kormányrendelet részletszabályokat és ügyvezetési kötelezettségeket állapít meg, amelyek alapján az ügyvezetésének mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a tagok a tagsági jogaik gyakorlása érdekében a megfelelő tájékoztatást és a kapcsolódó okiratokat megkapják.⁸ Értelemszerűen nem mellőzhető e körben a napirend, illetve az arra vonatkozó részletes tájékoztatás, amelynek körében a javasolt határozat tervezetét is közölni kell. Ez a kötelezettség tehát kibővíti a Ptk. 3:17. § (3) bekezdésében foglalt közzététel követelményét a határozati javaslattal, amely a jövőre nézve a határozati javaslat tájékoztatással együttes indokolásával előremutató szabályozás lehetőségét hordozza magában.

7 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 3. § (3) bek.

8 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (1) és (4) bek.

Az elektronikus hírközlő eszköz igénybevételével tartott ülés körében a Ptk. 3:91. (2) és 3:111. (2) bekezdésének rendelkezéseit pontosítja egyebekben a Kormányrendelet 4. § (1) bekezdés b) pontja, követelményként állapítva meg, hogy meg kell határozni az igénybe vehető elektronikus hírközlő eszközöket és informatikai alkalmazásokat, továbbá amennyiben az ügyvezetése a tagokat, azok képviselőit személyesen nem ismerné, meg kell határozni a személyazonosság igazolásának módját is.

Nyilvánvaló, hogy az ezirányú döntések esetében alaposan kell mérlegelni a rendelkezésre álló technikai eszközök által nyújtott szolgáltatások előnyeit és hátrányait, különösen az üzleti titok védelme, valamint az adatvédelem szempontjainak érvényesülése érdekében. A lehetőségek a mai technikai környezetben számosak és az ügyvezetés felelőssége az előkészítés során az érdekek védelme szempontjai szerint a lehető legbiztonságosabb megoldás választása ezen egyidejű kommunikációs csatornák kiválasztása tekintetében. A megtartott ülésről egyebekben jegyzőkönyvet kell készíteni, amit az erre kijelölt vezető tisztségviselő készít el és ír alá és abban rögzíteni kell az ülés megtartásának körülményeit is az általános jegyzőkönyvi elemeken túl. Jelenléti ívet ugyan nem kell készíteni, de a jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az ülésen online módon részt vevő tagok adatait.⁹

Az ülés tartása nélküli döntéshozatal esetén a Ptk. 3:20. § (1) bekezdésében foglalt határidő a szavazat megküldésére legalább tizenöt napra módosul a Kormányrendelet 4. § (1) bekezdés ca) pontja szerint. A határozatképességre, az eredményességre vonatkozó szabály Ptk. 3:20. § (2) és (4) bekezdései változatlan tartalommal irányadók, tehát az eljárás akkor eredményes, ha legalább annyi szavazatot megküldenek az ügyvezetés részére, amennyi szavazati jogot képviselő tag vagy jelenléte a határozatképességéhez szükséges lenne személyes részvétellel tartott ülés esetén. A szavazásra megszabott határidő utolsó napját követő három napon belül – ha valamennyi tag vagy alapító szavazata ezt megelőzően érkezik meg, akkor az utolsó szavazat beérkezésének napjától számított három napon belül – az ügyvezetés köteles megállapítani az eredményt, és azt további három napon belül közölni a tagokkal vagy az alapítókkal. A határozathozatal napja a szavazási határidő utolsó napja, ha valamennyi szavazat korábban beérkezik, akkor az utolsó szavazat beérkezésének napja. A szavazatokat mint írásbeli jognyilatkozatokat minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel, ennek hiányában azonosításra visszavezetett

9 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (3) bek.

dokumentumhitelesítés szolgáltatással való hitelesítéssel aláírva a tag elektronikus levelezési címére is megküldhető, illetve visszaküldhető azzal, hogy a természetes személy tag elektronikus aláírására nem köteles, azonban a jognyilatkozatnak a tag azonosíthatóságához szükséges adatokat tartalmaznia kell.¹⁰ A szavazat érvényességével kapcsolatos egyértelműsítő szabály, amely szintén a Ptk. 3:20. §-t pontosítja, hogy a szavazat akkor érvényes, ha abból egyértelműen megállapítható a tag személye (neve, lakóhelye vagy székhelye, szervezet esetén képviselőjének neve), a szavazásra bocsátott határozattervezet megjelölése – több határozati javaslat esetén a határozattervezetek sorszáma – és az arra adott szavazat.¹¹ A fentiekben rögzítésre került, hogy a döntéshozatal Kormányrendelet szerinti módjai egymással vagylagos viszonyban állnak, így ülés tartása nélküli döntéshozatal esetében sem a személyes részvétellel való döntéshozatal, sem pedig az elektronikus hírközlő eszköz útján való döntéshozatal nem kezdeményezhető a tag által.¹²

A fenti rendelkezések a felügyelőbizottság tagjainak és állandó könyvvizsgálónak tájékoztatására és az ülésen való részvételére is értelemszerűen vonatkoznak.¹³

A Kormányrendelet 8. § (2) bekezdése egyebekben a korlátozott felelősségű társaságokra vonatkozóan további szabályokat állapít meg, amelyek lényege a törzstőkéhez kapcsolódó egyes döntések meghozatalát és végrehajtását szolgáló Ptk.-ban foglalt határidők bővítése. Amennyiben a Kormányrendeletben előírt korlátozások miatt nem lehetne meghozni a Ptk. 3:189. §-a szerinti saját tőke veszteség okán beálló tőkecsökkenés orvoslására irányuló, illetve a Ptk. 3:202. § (1) és 3:205. § (2) bekezdése szerinti tőkeleszállítással kapcsolatos és szükséges döntéseket, akkor a korlátozott felelősségű társaság a szükséges intézkedésekről a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb 90. napra összehívandó rendkívüli taggyűlésen köteles dönteni. Zártkörűen működő részvénytársaságokra vonatkozóan hasonló szabályokat tartalmaz a Kormányrendelet 8. § (3) bekezdése, amely az alaptőkeleszállítás 3:270. §, 3:311. § és 3:314. § (2) bekezdésében foglalt eseteiben rendeli el a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb 90. napra összehívandó rendkívüli közgyűlés döntését.

A nyilvánosan működő részvénytársaságokra külön szabályokat tartalmaz a Kormányrendelet 9. §-a, amely a 3. §, a 4. §, az 5. § (4) bekezdés és a 8. § (3)

10 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés ce) pont és 7. §.

11 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés cd) pont.

12 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés cc) pont.

13 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 4. § (2) bek.

bekezdés rendelkezéseit a nyilvánosan működő részvénytársaság esetében nem engedi alkalmazni. A nyilvánosan működő részvénytársaságnak az éves közgyűlés meghívóját és a napirenden szereplő ügyekkel kapcsolatos előterjesztéseket, az azokra vonatkozó felügyelőbizottsági jelentéseket, valamint a határozati javaslatokat akkor is köteles közzétenni a honlapján, ha ezek még nem kerültek közzétételre. A meghívót a közgyűlést megelőzően legalább 21 nappal, a többi iratot köteles a közgyűlést megelőzően legalább 8 nappal kell közzétenni. Ha már közzétették a meghívót, akkor az abban foglaltaktól a honlapon közzétett felhívásban eltérhet a társaság.

A legfőbb szervhez kapcsolódóan itt emelendő ki – de valamennyi szerve kiterjedő hatállyal rögzített az a szabály –, hogy amennyiben a meghozott határozatok ellen azok felülvizsgálata iránti per indulna, úgy a bírósági felülvizsgálata során nem lehet hatályon kívül helyezni a határozatokat akkor, ha a létesítő okiratba ütközés azért valósult meg, mert a Kormányrendeletben foglaltaknak megfelelően jártak el a határozatot hozó szervek.¹⁴

Mindezen részletszabályok és egyértelműsítő rendelkezések a jövőbeni létesítő okiratok megszerkesztése, valamint a jogalkotás során is iránymutatók lehetnek. Fentieket összegezve tehát alapvetően megállapítható, hogy a veszélyhelyzet által megváltozott körülményekre adott jogalkotói válasz a veszélyhelyzeten túl mutató, a Ptk. eddigi döntéshozatali szabályait pontosító rendelkezése alapvetően annak a lehetőségét is magukban hordozzák, hogy a személyes részvétel nélküli döntéshozatal pontosított szabályait a Kormányrendelet nyomán kialakuló tapasztalatok eredményeivel a létesítő okiratokba az érintettek megfelelően implementálják, illetve adott esetben ezen az úton a megfelelő kiegészítéseket a jogalkotó elvégezze és ezen szabályok egy részét általános törvényi szabállyá formálja át, figyelemmel a technológiai fejlődés által valósággá vált és kényszerűen alkalmazást nyert lehetőségekre.

3. A megváltozott ügyvezetői hatáskör

A Kormányrendelet eddigi szabályait elemezve rögzíthető, hogy az ügyvezetők döntéselőkészítő tevékenysége alaposabb és körültekintőbb ügyvezetői eljárásokat indukál, amelynek eredményei a jövőre nézve jogalkotás, vagy legalábbis a létesítő okiratok szintjén a felek általi szabályozás új irányát tárják fel. Fentiekén túl azonban a Kormányrendelet 5. §-a az ügyvezetés hatáskörének jelentős bővítését is tartalmazza a törvényes működés biztosítása, a

14 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 8. § (1) bek.

hatékony válságkezelés és az ésszerű és felelős gazdálkodás biztosításának érdekében, amely hatáskör bővítés azonban csak és kizárólag a különleges jogrend által megkívánt, a veszélyhelyzet természetével összefüggésben álló módon és időben alkalmazható és alkalmazandó.

A kibővített hatáskör alapján, amennyiben sem elektronikus hírközlő eszköz útján, sem írásban nem kerülhet sor legfőbb szervei döntéshozatalra, az ügyvezetés a számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadásáról, az adózott eredmény felhasználásáról és a legfőbb szerv hatáskörbe tartozó egyéb ügyekben is határozhat a fenti célokkal összhangban, azonban ezen kibővített hatáskör korlátok közé szorítása különösen indokolt.¹⁵ Ennek megfelelően az ügyvezetés a létesítő okiratot nem módosíthatja, kivéve, ha arra a veszélyhelyzet ideje alatt hatályba lépő jogszabály rendelkezése alapján van szükség, nem dönthet jogutód nélküli megszűnésről, átalakulását, egyesülésről vagy szétválásról, a folyamatban lévő átalakulásban, egyesülésben vagy szétválásban a legfőbb szerv hatáskörébe tartozó kérdésben sem dönthet. Vagyonegyesítő társaságok esetében nem dönthet a jegyzett tőke leszállításáról, pótbefizetésről vagy egyéb tőkepótlásról is csak akkor hozható ügyvezetői döntés, ha az a tagok jogi személyben fennálló részesedése mértékét nem érinti és a pótbefizetésre vagy egyéb befizetésre kötelezettek ehhez előzetesen írásban hozzájárulnak.¹⁶

A kibővített hatáskör alkalmazásának feltétele az idézet korlátok keretein belül, hogy az ügyvezetés csak akkor határozhat, ha a szavazatok 25%-át meghaladó részesedéssel rendelkező tagok a határozat meghozatalát megelőzően írásbeli véleményben legalább a szavazatok 51%-át elérő mértékben a határozati javaslattal szemben nem tiltakoznak. Amennyiben többségi befolyással vagy minősített többséggel rendelkező tag van, úgy e tag részéről is szükséges az előzetes írásbeli véleményében a határozati javaslattal szemben tiltakozás hiánya.¹⁷ Az állam többségi befolyása alatt álló gazdasági társaság ügyvezetése a kibővített hatáskörrel a fenti feltételek megvalósulása esetében is akkor élhet, ha előzetesen felhatalmazást kapott az állami tulajdonostól vagy a tulajdonosi joggyakorlótól.¹⁸

A kibővített hatáskör alapján meghozott ügyvezetői döntés gyakorlatilag a legfőbb szerv helyett meghozott döntés, és mint ilyen a döntéshozó szerv határozatának minősül és ekként is kell végrehajtani. A döntésről, figyelem-

15 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (1) bek.

16 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (2) bek.

17 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (4) bek.

18 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (3) bek.

mel az azzal szembeni jogorvoslati jogra is, illetve a tagok tájékoztatáshoz való jogára is az ügyvezetésnek kötelessége elektronikus hírközlő eszközzel vagy más személyazonosítást lehetővé tevő elektronikus eszköz segítségével mindent megtenni a tagi tájékoztatás érdekében. Amennyiben határozatokat vagy egyéb iratokat közzé kell tenni, vagy a cégbírósághoz be kell nyújtani, akkor az ügyvezetésnek értelemszerűen kell eljárnia a közzététel, illetve a benyújtás érdekében.¹⁹

A kibővített ügyvezetői hatáskör korlátjaként értelmezendő végezetül az a rendelkezés, amely szerint a veszélyhelyzet megszűnését követő legfeljebb 90. napra összehívandó rendkívüli legfőbb szervi ülés napirendjére kell tűzni ezen határozatokat. Nyilvánvaló, hogy a döntések és határozatok tekintetében ezen ülés hivatott ellenőrzést biztosítani, azokat megerősíteni, vagy hatályon kívül helyezni, esetlegesen az ügyvezetői felelősség tárgyában döntést hozni. A jogbiztonságot hivatott szolgálni az, hogy amennyiben a legfőbb szerv a veszélyhelyzet alatt meghozott döntést megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi, az nem érinti az azt megelőzően keletkezett jogokat és kötelezettségeket.²⁰ Mindezen szabály természetesen az ügyvezetői felelősség kérdésére nincs kihatással a jogi személy és az ügyvezető közötti jogviszonyban, amelyre változatlanul a *contractualis* felelősségi alakzat az irányadó a Ptk. 3:24. §-a szerint.

A fentiekben már jelzettek szerint a nyilvánosan működő részvénytársaságok esetében külön szabályokat alkot a Kormányrendelet. A részvénytársaság ügyvezetése a fentiek szerint közzétett napirenden szereplő valamennyi kérdésben jogosult dönteni, akár a közzétett határozati javaslatoktól eltérően módon is.²¹ A közgyűlési hatáskörben ily módon meghozott határozatokat az ügyvezetés köteles társaság honlapján nyilvánosságra hozni. Amennyiben a közgyűlés az ügyvezetést döntések meghozatalára felhatalmazta és ezen felhatalmazás időtartama a veszélyhelyzet ideje alatt járna le, a felhatalmazás időtartama a veszélyhelyzet megszűnését követő soron következő közgyűlés időpontjáig meghosszabbodik. Ez alól kivétel, ha az ügyvezetés a felhatalmazás tárgyában döntést hozott.²² Az ügyvezetés fenti döntéseinek garanciális eleme, hogy a veszélyhelyzet megszűnését követő 30 napos jogvesztő határidőn belül a szavazatok legalább 1%-ával rendelkező részvényesek kérhetik a közgyűlés összehívását az ügyvezetés által a veszélyhelyzet ideje alatt fentiek szerint

19 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (5) és (8) bek.

20 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (7) bek.

21 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 9. § (2) bek.

22 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 9. § (4) bek.

meghozott döntéseinek utólagos jóváhagyása céljából.²³ Ezt a jogot csak azok a részvényesek gyakorolhatják, akik az eredetileg közzétett meghívóban, vagy a Kormányrendelet alapján a honlapon később közzétett felhívásban megjelölt közgyűléssel összefüggésben a részvénykönyvben szerepelnek. A közgyűlési meghívót a részvényesi kérelem kézhezvételétől számított 45 napon belül kell közzétenni. A közgyűlési hatáskörben hozott ügyvezetési döntések utólagos jóváhagyása céljából, a beszámolóról és az adózott eredmény felhasználásáról is kezdeményezhető a közgyűlés összehívása, ebben az esetben azonban a kezdeményezés joga 2020. május 31-éig vagy a naptári évtől eltérő üzleti év esetén az ügyvezetés határozatának nyilvánosságra hozatalától számított 30 napon belül illeti meg a részvényeseket. Ezek a határidők is jogvesztők, azaz a részvényesi kérelemnek legkésőbb a határidő utolsó napjáig meg kell érkeznie a társasághoz. A közgyűlési meghívót szintén közzé kell tenni. Ha a veszélyhelyzet megszűnése és a következő naptári év április 1. napja, vagy ha a nyilvánosan működő részvénytársaság üzleti éve a naptári évtől eltér, az üzleti év mérlegfordulónapját követő 4. hónap első napja közötti időtartam kevesebb, mint 180 nap, a fentebb részletezett, utólagos jóváhagyás céljából történő összehívására a közgyűlésnek nincs lehetőség, azonban a soron következő közgyűlésen a társaság ügyvezetése által a veszélyhelyzet ideje alatt meghozott közgyűlési határozatok jóváhagyása napirendre tűzhető.²⁴ Amennyiben a fentiek alapján utólagosan közgyűlés összehívását kezdeményezik a részvényesek, akkor az osztalék kifizetésére csak azt követően kerülhet sor, ha a beszámolót és a kifizetést ez a közgyűlés utólagosan jóváhagyta. Amennyiben közgyűlés összehívását nem vagy csak a jogvesztő határidőn túl kezdeményezték, akkor az osztalék kifizetésre sor kerülhet, amely esetben az ügyvezetésnek a beszámoló elfogadásáról és az osztalékról szóló döntése, valamint az osztalék kifizetése a következő közgyűlés napirendjén nem szerepelhet.

4. A törvényes működés tekintetében irányadó egyéb szabályok

A legfőbb szerv, mint döntéshozó szerv, illetve az ügyvezetés megváltozott szerepét követően röviden indokolt a jogi személy törvényes működése tekintetében relevanciával bíró egyéb szabályok rövid ismertetése. Az alábbi szabályok, az írásbeli jognyilatkozatokra vonatkozó rendelkezések kivételével szintén a veszélyhelyzet tekintetében hordoznak magukban többtelemekeket,

23 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 9. § (7) bek.

24 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 9. § (8) bek.

azok léte és értelme a veszélyhelyzethez kötött, míg az írásbeli jognyilatkozatokra vonatkozó rendelkezések átültetése a jövőre nézve szintén megfontolás tárgyát képezhetik.

Elsődlegesen megemlítendő, hogy a számviteli törvény szerinti beszámoló könyvvizsgálata az elfogadás fenti módjaitól függetlenül elvégezhető. Amennyiben a jogi személynél felügyelőbizottság működik a beszámoló elfogadásának, így az ügyvezetői elfogadásnak a feltétele a felügyelőbizottság írásbeli jelentése.²⁵ A könyvvizsgáló egyéb jogai és kötelezettségei egyebekben változatlanok.

A jogi személy legfőbb szervén túli egyéb testületi szervei, így a vezető tisztségviselőkből álló ügyvezető testület – igazgatóság, igazgatótanács, felügyelőbizottság, audit bizottsága, valamint egyéb szerve üléseit a fentiekben ismertetett módokon elektronikus hírközlő eszköz útján vagy más személyazonosítást lehetővé tevő elektronikus eszköz igénybevételével is megtarthatja, vagy írásbeli egyeztetést folytathat és a döntéseket írásban is meghozhatja. A Kormányrendelet e körben, ahogyan fentebb a legfőbb szerv eseténél kifejtésre került a Kormányrendelet és a létesítő okirat viszonyában, ezen esetkörökben is a korábban meghatározott szabályokat írja felül, illetve ezen szabályok hiányában állapít meg követendő eljárásrendet. Amennyiben nincs elfogadott eljárásrend az adott szerv ügyrendjében a döntéshozatal Kormányrendelet szerinti módja tekintetében, vagy az a Kormányrendeletől eltérően rendelkezik az elektronikus hírközlő eszközök módján történő ülésről vagy döntéshozatalról, akkor az adott szerv elnöke, akadályoztatása esetén helyettese, vagy az elnök által kijelölt vagy felkért tag esetileg határozza meg és közli az érintettekkel az új eljárásrendet. Az írásbeli egyeztetés és döntéshozatal elektronikus levél útján is történhet.²⁶

Különös esetként képez, ha a veszélyhelyzet ideje alatt az adott szerv tagjainak létszáma az előírt létszám alá csökken, vagy a tag a járványügyi intézkedések miatt egyébként nem tud eljárni, a többi tag jogosult a határozathozatalra. A határozatképességre vonatkozó szabályokat a döntésképes tagok száma alapján kell ilyen esetben meghatározni és határozatot ebben az esetben is szótöbbséggel hozandó, végső soron a többi tag kiesése esetén a határozathozatalra akár egy személy is jogosult.²⁷ A tisztségviselők megbízásának megszűnése tekintetében a Ptk. általános szabályaitól eltérően a

25 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 5. § (5) bek.

26 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 6. § (1) bek.

27 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 6. § (2) bek.

Kormányrendelet akként rendelkezik, hogy amennyiben az adott tisztségviselő megbízatása a veszélyhelyzet ideje alatt szűnne meg akkor – legfőbb szervei határozat hiányában – a veszélyhelyzet megszűnését követő 90. napig fennmarad a jogviszony és legkésőbb eddig az időpontig köteles ellátni a feladatát az adott tisztségviselő. Az állandó könyvvizsgáló megbízatásának lejártá esetén a szükséges intézkedések meghozatalára a jogi személy ügyvezetése is jogosult.²⁸ Azonnali hatályú megszűnés pedig kizárólag visszahívás, halál vagy a tisztségviselő jogutód nélküli megszűnése, a tisztségviselő cselekvőképességének a tevékenysége ellátásához szükséges körben történő korlátozása, kizáró vagy összeférhetlenségi ok bekövetkezése, valamint a felügyeleti jogkörében eljáró hatóság vagy bíróság határozatával történő megszűnés esetében következhet be meg ténylegesen.²⁹ Egyebekben amennyiben nyilvánosan működő részvénytársaság testületi tagjának vagy állandó könyvvizsgálójának megbízatása a veszélyhelyzet ideje alatt szűnne meg, a megbízatás a veszélyhelyzet lejártát követő soron következő közgyűlés napjáig fennmarad és eddig az időpontig kötelesek feladatukat ellátni.

Az írásbeliség kérdésében, amely a társasági jognyilatkozatok megtételének fő szabálya és amely elektronikus úton való megtétele nem kellőképpen szabályozott³⁰ a Kormányrendelet egyértelmű szabályokat ad. Az írásbeli jognyilatkozatok formái tekintetében a Kormányrendelet főszabályként a minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással vagy elektronikus bélyegzővel ellátott jognyilatkozatot tekinti alapnak és az elektronikus levelezés intézményét- azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítés szolgáltatással való hitelesítéssel aláírva - tartja kommunikációs csatornának a társaságok részéről. A tagok is élhetnek az elektronikus levelezéssel fő szabály szerint, a természetes személy tagok elektronikus aláírására ugyan nem kötelesek, de az azonosíthatóságukhoz szükséges adatokat tartalmaznia kell a nyilatkozatainak. Jogi személy tagnál minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírással, ennek hiányában azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítés szolgáltatással való hitelesítéssel kell aláírni a nyilatkozatot.³¹ Álláspontom szerint a fent kifejtett technikai fejlődés az írásbeli jognyilatkozatok ismertett módon történő elterjedése alappal várható a jövőben. A jogi személyek

28 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 6. § (4) bek.

29 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 6. § (4) bek.

30 BARTA Judit: Digitális technológiák megjelenése a társaságok működése és a tagsági jogok gyakorlása körében. *Gazdaság és Jog*, 2019/6, 13-20.

31 102/2020. (IV.10.) Korm. rendelet 7. §.

részére rendelkezésre álló szolgáltatók köre mindezt már most lehetővé teszi, míg a természetes személyek esetében a közeljövőben alappal várható a fenti iránnyal összhangban álló folyamat tényleges elindulása. E körben gondolhatunk az elektronikus személyi igazolványok bevezetésére és prognosztizálható elterjedésére megjegyezve azt, hogy ez utóbbi esetkör felhasználóbarát kiépítése tekintetében további hatékony lépéseket kell eszközölni.

5. Összegzés

A veszélyhelyzettel bevezetett alapvető kijárási korlátozás általános lak-helyelhagyási tilalmat fogalmaz meg, amely alól nem képez kivételt a tagsági jogviszony gyakorlása sem, illetve alapvetően nem kivétel a társasági szervezetekben, testületekben való tevékenység ellátása. A Kormányrendelet e körben tehát alapvetően helyeselhető megoldásokat rögzített a társaságok törvényes működésének biztosítása érdekében. Külön üdvözlendő, hogy bár a Kormányrendelet szintézisre törekszik a Ptk. alapvető diszpozitív alapállásával, egyértelmű kógens szabályokat fogalmaz meg. Köztudott, hogy a Ptk.-tól való eltérés eseteinek értelmezése meglehetősen nehéz, így jelenleg is eltérő jogirodalmi álláspontok vannak egyes rendelkezések diszpozitív, vagy imperatív minősítése körében³². Az adott szabály kógenziájának értelmezése és megállapítása tekintetében a Ptk. kiindulópontja a hitelezővédelem, a munkavállalók érdekeinek védelme, a kisebbség jogainak védelme, illetve törvényességi felügyeleti szempontok adott rendelkezéssel való összevetése.³³ A Kormányrendelet rendelkezései egyértelmű iránymutatásai ennek megfelelően a gyakorlat kívánalmainak eleget tesznek.

Mindezekon felül külön kell hangsúlyozni, hogy a diszpozitív- kógens értelmezésen túl, amely kérdés elemzése nem lehet jelen dolgozat tárgya a gazdasági társaságok életében egyre hangsúlyosabb igény jelentkezik az elektronikus hírközlési eszközök használatára, mind a jognyilatkozat megtétele, mind a döntéshozatal, mind a közlés, mind egyéb tagsági jogok gyakorlása, így különösen az iratbetekintés és tájékozódás területén, amely lehetőséget ugyan a Ptk. eddig is biztosította, de a szabályozás hiányosságai, töredezettsége, ellentmondásai, az irányadó jogforrások különböző területeken való fellelhetősége és az ebből fakadó koherencia zavar, ezen igény valós kielégí-

32 DZSULA Mariann: Miért kógens a diszpozitív? I. *Céghírnök*, 2014/2, 3.

33 Ptk. 3:4. § (2) és (3) bek.

tését nem szolgálta kellőképpen.³⁴ Külön kell e körben kihangsúlyozni, hogy az elektronikus hírközlő eszközök útján való jognyilatkozatok megtételének számos előnye van, amelyek hatékonyság növelő tényként jelentkeznek a társaságoknál és ebből fakad a fenti, ezen eszközök alkalmazását szorgalmazó igény. Az elektronikus megállapítás ügyviteli szempontból történő magyarázata magától értetődő, de a társasági jogi nézőpontból véve szintén rendkívüli fontosságú. A társasági jog írásbeli alapjait és jogpolitikai indokait, különösen a bizonyíthatósághoz fűzött elvárásokat és egyértelműséget a Ptk. 6:7. § (3) bekezdésével összhangban ezen technológiai eszközök a megfelelő protokollokkal, technikai megoldásokkal hatékonyan tudják biztosítani, így a tartalom változatlanul visszaidézhetőségét, a maradandóságot és állandóságot, nyilatkozattevők azonosíthatóságát, valamint a nyilatkozattétel időpontját. A kialakult társadalmi környezet, valamint a veszélyhelyzet ennek megfelelően előre vetítheti ezen, meglehetősen fajsúlyos kérdés jogalkotói újra gondolását, már csak abból az okból is kifolyólag, mert az elmúlt hónapokban a digitális technikák, az elektronikus hírközlő eszközök alkalmazása a társadalom szinte minden rétege számára természetessé vált, a gazdasági élet szereplőinek jelentős része ezen eszközök alkalmazásával látja el mindennapi ügymenetét és a korábbi igény hatványozottan jelentkezik. Erre az igényre a jogalkotónak hosszú távú és egyértelmű szabályozással kell választ adnia, amelynek kiindulópontjaként és egyes elemei alapjaként a Kormányrendelet egyes e körben idézett rendelkezései szolgálhatnak a Kormányrendelet megalkotását előidéző rendkívüli körülményektől függetlenül.

34 BARTA i. m. 20.